

Noodsituaties en handicap

Bron: Action on Disability and Development
Deze jongen met een handicap wordt in veiligheid gebracht.

Wist u dat mensen met een handicap extra kwetsbaar zijn in noodsituaties?

Net als iedereen worden mensen met een handicap geconfronteerd met noodsituaties. We denken hierbij aan oorlogssituaties, natuurrampen, situaties van extreme honger,... In dergelijke situaties zijn kinderen en volwassenen met een handicap extra kwetsbaar. Op internationaal vlak werken daarom meer en meer NGO's die actief zijn rond noodhulp richtlijnen en een beleid uit om mensen met een handicap beter te bereiken. Deze folder wil u op weg zetten om ook in uw acties in het kader van noodhulp personen met een handicap beter te integreren.

“Staten die Partij zijn nemen in overeenstemming met hun verplichtingen uit hoofde van het internationale recht, met inbegrip van het internationale humanitaire recht en internationale mensenrechtenverdragen alle nodige maatregelen om de bescherming en veiligheid van personen met een handicap in risicovolle situaties, met inbegrip van gewapende conflicten, humanitaire noodsituaties en natuurrampen, te waarborgen”

(Verdrag voor de rechten van personen met een handicap, artikel 11)

Verdrag voor de rechten van personen met een handicap: oproep aan NGO's !

In december 2006 nam de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties het Verdrag voor de rechten van personen met een handicap aan en sinds mei 2008 is het in werking. Dit is het eerste mensenrechtenverdrag van de 21^e eeuw. Voor de eerste maal legt het aan de lidstaten van de VN een bindende regelgeving op rond rechten van personen met een handicap.

Over noodsituaties zegt artikel II van het Verdrag het volgende:

“Staten die Partij zijn nemen in overeenstemming met hun verplichtingen uit hoofde van het internationale recht, met inbegrip van het internationale humanitaire recht en internationale mensenrechtenverdragen alle nodige maatregelen om de bescherming en veiligheid van personen met een handicap in risicovolle situaties, met inbegrip van gewapende conflicten, humanitaire noodsituaties en natuurrampen, te waarborgen”.

Hier wordt aan de VN-lidstaten gevraagd om maatregelen te nemen die de bescherming en veiligheid van mensen met een handicap in risicosituaties garanderen. Ook NGO's kunnen op dit vlak een engagement aangaan om personen met een handicap in noodsituaties de ondersteuning te bieden waar ze recht op hebben.

Onze NGO bereikt al personen met een handicap

Ongetwijfeld bereikt u met uw huidige activiteiten al personen met een handicap. Mensen met een handicap maken namelijk deel uit van de gemeenschappen waaraan uw NGO steun verleent. Toch zijn er redenen om aan te nemen dat personen met een handicap niet in dezelfde mate baat hebben bij uw acties.

We verduidelijken dit even met een voorbeeld per type handicap. We benadrukken wel dat iedere persoon met een handicap anders is. Mogelijkheden en beperkingen

verschillen sterk volgens de aard en graad van de handicap, de leeftijd en de persoonlijkheid van de betrokkene.

Personen met een fysieke handicap

Mensen met een fysieke handicap zijn extra kwetsbaar in noodsituaties omdat ze minder snel of zelfs helemaal niet kunnen vluchten. Daardoor lopen ze een groter risico op overlijden of blijvende letsels na rampsituaties. Ze kunnen ook vaak de locaties waar noodhulp wordt verleend niet bereiken omdat deze ontoegankelijk zijn. Extra ondersteuning vanuit de omgeving, hellende vlakken of toegankelijke toiletten in opvangcentra kunnen hier soelaas bieden.

Personen met een visuele of auditieve handicap

Mensen met een visuele of auditieve handicap merken alarmsignalen in noodsituaties vaak niet op waardoor zij op hun beurt een verhoogd risico lopen. Waarschuwingssystemen hebben daarom bij voorkeur zowel een auditieve als een visuele component.

Personen met een verstandelijke handicap

Mensen met een verstandelijke handicap kunnen het moeilijk hebben om instructies te begrijpen. Voor hen is het belangrijk informatie te geven in eenvoudig taalgebruik, met behulp van afbeeldingen of door duidelijk en traag te spreken.

Kinderen en ouderen met een handicap

Kinderen en ouderen met een handicap hebben extra ondersteuning nodig van hun omgeving in risicosituaties. Familie of andere leden van de gemeenschap zijn in een crisissituatie vaak niet in staat deze ondersteuning te geven omdat ze zelf in nood verkeren.

Wat kunt u concreet doen?

NGO's die activiteiten rond crisissituaties opzetten onderscheiden gewoonlijk vier fasen in hun interventies.

De planningsfase

Om voorbereid te zijn op een crisissituatie, is een draaiboek dat aangeeft wat er moet gebeuren in een plotse noodsituatie geen overbodige luxe. Nochtans ligt dit vaak psychologisch moeilijk omdat mensen niet graag nadenken over risico's die ze lopen. Zoals we eerder aantoonde, zijn verschillende categorieën van personen met een handicap extra kwetsbaar in noodsituaties. Daarom moeten er in vooraf opgestelde noodplannen maatregelen genomen worden om deze kwetsbare groepen beter te kunnen helpen in crisissituaties.

Concreet denken we aan volgende aandachtspunten:

- Sensibiliseer personen met een handicap en hun omgeving rond rampsituaties en leer hen de gepaste houding en gedragingen in verschillende types van noodsituaties. Om personen met een handicap te bereiken is het aan te raden lokale organisaties van personen met een handicap te betrekken vanaf

Bron: FAO

Inwoners van Aceh op de plek waar voorheen hun huis stond.

de voorbereidingsfase. Daarnaast kan een NGO gebruikmaken van de kennis en contacten van lokale diensten voor personen met een handicap, zoals rehabilitatiecentra.

- Train de medewerkers van uw NGO zodat ze beter in staat zijn de kwetsbaarheid van personen met een handicap in crisissituaties in te schatten en mogelijkheden voor een adequater ondersteuning te zien.
- Neem mensen met een handicap op in rampenteams zodat ze anderen met een handicap kunnen bijstaan in nood. Reddingswerkers met een handicap moeten kunnen deelnemen aan trainingen in kader van rampsituaties.
- Betrek personen met diverse handicaps bij het opstellen van rampenplannen om zeker te zijn dat met verschillende noden rekening wordt gehouden. Bij rampenoefeningen worden personen met een handicap zelf best betrokken in plaats van hun rol te laten spelen door mensen zonder handicap.
- Registreer mensen met een handicap en hun specifieke noden in een databank.

De acute fase

In de fase van onmiddellijke hulp en evacuatie na een ramp kan het nodig zijn procedures uit te werken om personen met een handicap te evacueren.

- Bekijk welke personen uit de lokale gemeenschap hiervoor verantwoordelijkheid kunnen opnemen en definieer hun specifieke taken.
- Zorg ervoor dat personen met een handicap en hun families terecht kunnen in een centraal punt voor ondersteuning. Wie door zijn/haar handicap niet in staat is naar centrale punten voor voedselbedeling of sanitair te komen, heeft nood aan persoonlijke bedeling van voedselpakketten, bedpannen, wc-emmers of -stoelen.

- Zorg ervoor dat personen met een handicap kunnen deelnemen aan gemeenschapsactiviteiten gericht op traumaverwerking. Als dit door lokale omstandigheden of de aard van de handicap niet mogelijk is, bieden individuele bezoeken aan personen met een handicap en hun familie een goed alternatief. Soms is een combinatie van beide maatregelen aangewezen indien de gebeurtenissen voor de betrokken persoon met een handicap en zijn familie bijzonder dramatisch waren.
- Als personen met een handicap in kampen verblijven, lopen ze extra gevaar op nieuwe verwondingen en op fysiek, emotioneel en seksueel misbruik. Tracht maatregelen te nemen om deze risico's te beperken, bijvoorbeeld door personen met een handicap te herenigen met hun familie. Hierdoor wordt niet alleen hun veiligheid verhoogd maar ook het traumatiserend effect beperkt.
- Pleit samen met andere actoren voor de rechten van personen met een handicap die in langdurige crisissituaties nog meer dan anders worden geschonden. Het kan een goede strategie zijn mensen die zich na een ramp vestigen in de lokale gemeenschap aan te sporen om personen met een handicap te ondersteunen. Dit is zeker belangrijk om de toegankelijkheid van bestaande algemene diensten te verhogen voor personen met een handicap in afgelegen gebieden.

Fase van heropbouw

In de fase van de heropbouw is het vooral van belang een verbeterde toegankelijkheid van sanitaire voorzieningen, medische centra, scholen en andere gemeenschapsvoorzieningen te realiseren. Organisaties van mensen met een handicap zelf of diensten voor personen met een handicap moeten nauw worden betrokken bij de heropbouw. Een dergelijk proces biedt een uitgelezen kans om stappen te zetten richting een meer inclusieve samenleving.

Structurele ondersteuning in chronische crisissituaties

Als een crisissituatie chronisch wordt, zijn meer structurele vormen van ondersteuning noodzakelijk.

- Netwerk met organisaties van en voor personen met een handicap die uw NGO kunnen ondersteunen. In een noodsituatie zijn scholen en andere diensten voor mensen met een handicap dikwijls gesloten. Mensen die er ervaring mee hebben kunnen dan uw medewerkers bijstaan om thuisonderwijs te organiseren voor kinderen met een handicap.

Nuttige bronnen

- Handicap International, Disability Checklist for Emergency Response: Sri Lanka, 2006.
- WHO. Disability in Conflict-Affected Countries: What Role for Community Based Rehabilitation? World Bank Social Development Notes, Dr Maria Kett, 2006
- Disasters, disability and rehabilitation, 2005. http://www.who.int/violence_injury_prevention/other_injury/disaster_disability2.pdf

Welke diensten kan PHOS uw NGO aanbieden?

- Literatuur en contactpersonen met terreinervaring rond handicap en noodsituaties.
- Advisering voor het handicap-gevoeliger maken van het organisatiebeleid rond noodsituaties.
- Ondersteuning bij het uitwerken van vormingsmateriaal naar medewerkers van uw NGO en/of de partners toe.
- Bemiddeling in functie van samenwerking met lokale organisaties van mensen met een handicap in de regio waar u actief bent.
- Dienstverlening op maat in onderlinge afspraak.

Contacteer ons vrijblijvend:

PHOS, Tivolistraat 45, bus 3, 1020 Laken | tel: 02/421.24.30

email: secretariaat@phos.be